

3 Čtenářská gramotnost

3.1

Sledování čtenářské gramotnosti v minulosti

Sledování rozvoje čtenářské gramotnosti u dětí v předškolním vzdělávání a žáků v základních a středních školách, probíhalo na České školní inspekci už v minulých letech ve tříletém cyklu. Ve školním roce 2009/2010 byla čtenářská gramotnost pojímána a sledována ve velmi rozsáhlé formě (šetření například obsahovalo rozhovor s ředitelem školy, s učiteli, odborníkem na čtenářskou gramotnost, hospitační záznamy, podmínky školy v oblasti šetření čtenářské gramotnosti), ve školním roce 2012/2013 byla pozornost zaměřena zejména na to, jak je čtenářská gramotnost dětí a žáků rozvíjena přímo učiteli, tedy středem zájmu byl především průběh, kvalita a účinnost pedagogického procesu, včetně pedagogické interakce, klimatu třídy a projevů žáků v oblasti čtenářské gramotnosti a jejich dovedností a postojů přímo ve výuce.

3.2

Vymezení čtenářské gramotnosti

Česká školní inspekce nově vychází při sledování rozvoje čtenářské gramotnosti z upravené definice odrážející pojetí čtenářské gramotnosti používané v mezinárodním šetření PISA¹.

Čtenářská gramotnost představuje **porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.**

Slovo „**porozumění**“ odkazuje přímo na „porozumění psanému textu“, které je uznávanou složkou čtení. Slovo „**využívání**“ se vztahuje k pojmům jako uplatnění a účinek, tj. že na základě přečteného textu žák dokáže nějak jednat. „**Posuzování**“ je zde přidáno k „porozumění“ a „využívání“, aby bylo zdůrazněno, že čtení má interaktivní povahu: čtenář při práci s textem čerpá z vlastních myšlenek a zkušeností. Spojení „**angažování se**“ zahrnuje motivaci číst, rovněž ale soubor osobnostních charakteristik jako zájem a potěšení z četby, umění vybírat si, co člověk přečte, zapojení se do společenské roviny čtení, jakož i různorodé a pravidelné čtenářské aktivity.

Výraz „**psané texty**“ zahrnuje všechny ucelené texty, ve kterých se využívá jazyk ve své grafické podobě: ručně psané, tištěné nebo elektronicky zobrazené. Nepatří sem poslech jazyka, jaký nabízejí např. zvukové nahrávky, ani film, televize, animované vizuální obrazy nebo obrázky bez textu. Patří sem však vizuální útvary, které v sobě v nějaké formě obsahují psaný jazyk (např. titulek). Mohou jimi být různé diagramy, obrázky, mapy, tabulky, grafy nebo kreslené příběhy.

Slova „**za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho vědomostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti**“ vyjadřují myšlenku, že čtenářská gramotnost umožňuje naplňovat tužby jedinců – jak těch přesně definovaných, jakými je dosažení vzdělání či získání zaměstnání, tak i těch méně definovaných a méně bezprostředně dosažitelných, které obohacují a rozšiřují osobní život a celoživotní vzdělávání. Pojem „**aktivní účast**“ zde vyjadřuje, že čtenářská gramotnost umožňuje lidem přispívat do společnosti a také uspokojovat jejich vlastní potřeby.

1 PISA 2009: *What students know and can do*. Volume I-IV. Paris: OECD.